

Атакеева Г.А.

ПЕДАГОГТОРДУН КЕСИПТИК МАДАНИЯТЫН КАЛЫПТАНДЫРУУ

Атакеева Г.А.

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ ПЕДАГОГА

G.A. Atakeeva

FORMATION OF EDUCATORS' PROFESSIONAL CULTURE

УДК: 374.001

Келечектеги педагогдорду жана өндүрүшүк окутуунун устатарын университеттерде даярдоодо алардын кесиптик маданиятын калыптандыруу негизги маселелердин бири болуп саналат. Макалада болочок педагогдорду кесипке даярдоодогу жогорку жана орто кесиптик окуу жайларында, түп тамырынан бери өзгөрүүчү маселелердин бири, негизги өзгөртүүлөрдүн тамыры, студенттерди окутууда, аларды жаңыланууга, башкача айтканда, окуу процессинде чыгармачылыкка багыт алууга үйрөтүү болуп саналат. Бул багыт жүрүп отуруп жогорку педагогикалык окуу жайларда окутуудагы негизги көйгөй – студенттердин илим – изилдөө жаатындагы маданиятынын калыптануусуна жол ачаары айкын.

Негизги сөздөр: *өздүк калыптанышы, усулдук нормалар, илим изилдөөдө жаатында калыптанышы, кесиптик калыптанышы, “мекенчилдик”- аң сезимдин салттуу дөөлөттөрү, жарандык иденттүүлүктү калыптандыруу.*

В статье изложены формирование у будущих педагогов профессиональной культуры, как условия успешности в педагогической деятельности в будущем. Успешность в педагогической деятельности представляет собой процесс творческой самореализации ими своих внутренних сил и возможностей, управлять и влиять на реальный учебный процесс, его содержанию, системному подходу решения учебных задач на основе личностно – ориентированного обучения, что поможет формированию научно – исследовательской деятельности у будущих педагогов.

The article deals with formation of future teachers' professional culture as a condition of success in future teaching children. Success in pedagogic activities is a creative process in self-realization of their internal strength opportunities, manage and influence the real learning process, the content, the system corresponds to solving educational problems on the basis of personality - oriented teaching which helps the formation of future teachers' scientific - research activities.

Key words: *self formation, methods' norms, scientific research formation, professional formation, “citizenship”- traditional values of being conscious, formation of citizenship identification*

Болочок педагогдорду, ошондой эле өндүрүштүк окутуунун устаттарын университеттерде жана колледждерде даярдоодо, алардын кесиптик маданиятын калыптандыруу негизинен усулдук ыкмаларды колдонуулар аркылуу, тактап айтканда – адеп-ахлактык, көркөмдүк, коммуникативдик, технологиялык ыкмаларды жарандык иденттүүлүктү колдонуу менен ишке ашаары бизге белгилүү [1].

Жалпысынан айтканда, болочок педагогдорду жогорку жана орто окуу жайларда кесипке даярдоодогу негизги маселелердин бири болуп, алардын кесиптик чыйыр жолундагы өздүк калыптанышы, болочоктогу ийгиликтери, дараметинин бийиктигинен, ички дүйнөсүнүн потенциалынын күчтүүлүгүнөн, ой толгоосунун өзгөчөлүгүнөн, ошону менен катар, ал өзгөчөлүктөр усулдук нормаларга шайкеш болуп, ошол өзгөчөлүктөр көйгөйлүү маселелерди өндүрүштө чечүүдө, өз ыгы менен колдонулуусу зарыл.

Педагог билим берүү системасындагы өзгөрүүлөрдү, жаңы усулдук технологияларды өзү менен бирге алып жүрүүчү негизги каарман. Бүгүнкү күндөгү, азыркы мезгилдин талабына ылайыкталган жогорку жана орто кесиптик окуу жайларында, түп тамырынан бери өзгөрүүчү маселелердин бири, негизги өзгөртүүлөрдүн тамыры, студенттерди окутууда, аларды жаңыланууга, башкача айтканда, жаңы технологияларга багыт алууга үйрөтүү болуп саналат [2].

Багыт жүрүп отуруп жогорку педагогикалык окуу жайларда окутуудагы негизги көйгөй – студенттердин илим – изилдөө жаатындагы маданиятынын калыптануусуна жол ачаары шексиз.

Негизинен илим изилдөө төрт интеллектуалдык багытты өзүнө камтыры бизге белгилүү, алар: “сабак берүү”, “илим изилдөөгү ачылыштар”, “интеграция”, “кабыл алып колдонуу”. Бул илим изилдөөнүн төрт багыты тең сабак берүүдө кылдат бааланып, педагогдун сабак берүүсүнүн сапаты студенттер тарабынан жогорку деңгээлде кабыл алынышы жана алардын көмөктөш болуусу сабактын сапаты. Илим изилдөөнүн бул багыттарын карап көрөлү.

“Сабак берүү” илим изилдөөнүн эң орчундуу түрүнүн бири. Педагог өзүнүн кесибин терең билип, сабак берүүнүн ыкмаларын жогорку сапатта колдоно билип, азыркы кездин талабына ылайык материалдарды жогорку деңгээлде студенттерге жеткире алса, ал материалдар документтештирилип, педагогикадагы ар-түрдүү жолдор менен семинарларда жана ошондой басмаларда, усулдук материалдарда чагылдырылышы керек.

“Илим изилдөөдөгү ачылыштар” менен “изилдөөнүн негиздери” бири-бири өтө жакын жана шайкеш терминдер. Изилдөөдөнүн эркиндиги жана илим изилдөөдөгү анализдер жогорку билимди берүүдөгү ажырагыс бөлүктөр. Ошондуктан, студенттерди окутуунун биринчи жылдарынан тартып эле аларды изилдөө иштерине тартуу туура маселе.

Бул жагдайдын өзү, студенттерди окутуудагы окуу процессинин ийгиликтүү болуусун камсыз кылуу менен бирге, педагогикалык окуу жайлардагы студенттердин билим деңгээлдеринин өсүшү, алардын баардык иштерде активдүү болуусу менен бирге өздүк калыптануусуна жол ачып, чечкиндүү болуусуна жардам берет.

“Интеграция” бул жаңы кийинки мезгилдеги колдонулуп жүргөн бириктирүү, алып кирүү, бири – бири менен сыйлыгыштыруу, маанисин өзгөртпөй башка өңүттө түшүндүрүү деген жаңыча түшүнүк. Мисалга алсак, өтө орчундуу эмес, бирок өзөктүү ойду башка бир орчундуу маселедеги жетишпей турган жерине кылдат, кыгатап киргизе алсак ал натыйжа берип, бет алган принциптерди бузбаса, турмушта колдонулуп тыянак чыкса, түшүнүк туура жолдо деп айтууга болот.

“Кабыл алып колдонуу” илим изилдөөдөгү болочок окумуштуунун активтүү көз карашы. Бул даремет, анын алган билимин келечектеги өз кесибинде маңыздуу колдоно билип, орчундуу маселелерди чечүүдө, анын изилдөө иштеринде, интеллектуалдык ой-толгоодорунда ийгиликтүү болооруна ишенүүгө болот [3].

Дагы бир айтып кете турган маселелердин бири, бул болочок педагогдорду кесипке багыттодо алдыңкы информациялык жана компьютердик технологияларды туура колдонуу болуп саналат. Алардын кесиптик калыптануусуна чоң жардам бере турган маселелердин бири болуп, студенттерге жаңы жаңылыктарды берүүнүн түрмөгүнүн маанисин өзгөртүү, башкача айтканда, информация түшүнүктүү жана жеткиликтүү болуусу зарыл. Муну атайын ишке ашыруунун жолдору, окуу жайларда атайын “Информациялык технологияны окутуунун жаңы курстары” – деген курстарды ачуу болуп саналат. Курста Web – сайт жана Internet боюнча билим жана илим тууралуу информациялардын, электрондук каталогдордун, педагогикалык информациялык базалардын даректерин ача билип, дүйнөлүк педагогикалык көйгөйлөрдүн маанисин түшүнүүдө студенттерге туура багыт берүү болуп саналат.

Азыркы учурда, болочок педагогдордун кесиптик калыптануусуна багыт берүүчү дагы бир нерсе, бул атайын предметтердин негизинде, кошумча окутуунун программасынын алкагында, болочок мугалимдерди багыттуу даярдоо болуп саналат. Окуу жайларда студенттердин практика өтүүсү учурунда, алардын графикалык маданиятынын калыптануусуна көңүл бурулушу, өтө маанилүү. Бул алардын илим-изилдөө багытындагы калыптануусуна болгон умтулуусун арттырат. Болочок педагогдорду даярдоодогу негизги милдеттердин бири, алардын окуу процессин башкара билип, окуу

процессинин сапатына таасирин тийгизе алып, өз милдетине, анын көп кырдуу багытына көңүлүн буруп, үйрөтүп, багыт берип, педагогикалык сапаттарын алдын-ала баамдай билүү, биздин милдет. Ошондо гана биздин бүтүрүүчүлөрдүн болочок кесибинде кыйынчылыктарды талдай билген, сунуштарды киргизе алган, үзгүлтүксүз окууга ынанган, ички дүйнөсүнүн потенциалы, ой-толгоосу күчтүү кесипкөйдү даярдаган болобуз.

Жогоруда айтылгандардын негизинде, болочок педагогдордун кесиптик маданияты төмөндөгү компетенциялардын түрмөгүн түзөрүп, камтып кетээрин айтууга болот:

1. базалык (предметтик, философиялык, педагогикалык, психологиялык билим деңгээли, сабак берүүнүн усулун өздөштүрүү, улуттун адеп-ахлак салттарын жана этикалык ченемдерди сактоо, “мекенчилдикке” тарбиялоо түшүнүгүн, ан-сезимдин салттуу дөөлөттөрү катары калыптандыруу ж.б.) [4];

2. методологиялык (окутуу процессинде пайда болгон проблемаларды алдын ала талдап билип жана аларды системалык, кесиптик, өздүк ыкмалар менен чагылдыруу);

3. компетенттүүлүк, тандап алган кесибинин социалдык маанисин ынандап билүү, педагогика багытындагы чыгармачылыктын мотивациялык багытын жана чыгармачылыктагы жаңыланган педагогиканын көйгөйлүү маселелерин талдап билүү, багыттуу педагогикадагы аткарылуучу: илимий изилдөөнүн, анын технологиясынын, графикалык маданиятынын ыкмаларын, билим берүүдөгү көйгөйлөрдү өз алдынча чече билүү, өзүн-өзү баалай билүү жана билимин жогорулатууга, коммуникативдүүлүккө умтулуусун түшүнө билүүсү зарыл [5].

Адабияттар:

1. Алимбеков А. Мектеп окуучуларынын иденттүүлүк сапаттарын калыптандыруу маселелери. // Жаран кантип иденттүүлөнөт? – 2016 ж. –136 с.
2. Байгазиев С.О. Кыргыз Республикасынын жалпы билим берүүчү мектептериндеги тарбия Концепциясы. – “Кут билим”. – 2013-ж.
3. Есенбаева Г.А. Критерии оценки деятельности преподаватель в системе обеспечения качества образования в вузе на современном этапе. ПОИСК. //Высшая школа Казакстана. – А. – №1. – 2012. – 179 с.
4. Атамбаев А.Ш. Кыргыз элинин тарыхый жана маданий мурастарын окуп - үйрөнүү, тереңдетүү жана атуулдук мекенчилдикти калыптандыруу боюнча чаралар жөнүндөгү Указы // Кут Билим. – 27 январь, 2012-ж.
5. Атакеева Г.А. Жогорку, орто жана башталгыч кесиптик окуу жайларда педагогдордун педагогдордун кесиптик билимин жогорулатуу. “Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана”. – Б. - № 2, С 149 – 152. – 2016-ж.

Рецензент: к.п.н. Аманова Н.А.